

NÁROD KRITICKÝ SÁM K SEBE?¹ Syndróm, na ktorý sa treba pozrieť zblíža.

A to najlepšie na kontraste cudzej kultúry.

Aká teda naozaj je naša slovenská duša?

Najprv niekoľko poznámok.

1. Ja si myslím, či skôr tak nejako navonok vnímam, že **aj Český národ je k sebe a na seba veeľmi kriticky tak, ako sme kritickí k svojmu národu my, Slováci.** Povedzme v internetových diskusiách k bežným článkom: Česi používajú takmer identické kritické až hanlivé slová a frázy na svoj národ, ako my na svoj. A rovnako ako my, aj oni, aby podporili svoje kritické názory, za príklad dávajú iný národ najčastejšie ten náš. Tak, ako my dávame za príklad národ český ☺. Vytvára sa tým akoby celospoločenský dojem, že nemáme ten svoj národ v globále radi, hanbíme sa za to, že k nemu patríme a že ten náš je najhorší na svete.

Ja však mám tendenciu inú. Totižto:

2. Každá palica má dva konce, každá minca dve strany. Nič nie je celkom čierne a nič stopercentne biele. **Nemôžem nič iba skritizovať bez aspoň pol percenta (aspoň štipky) pochvaly.** Povedať A - uvidieť negatív(nu) stranu, rúb a nepovedať B - otočiť mincu na líc, na druhú, pozitívnu stranu je zavádzajúce, metúce a nepravdivé.

3. Je dobre, ak zistím, že som k niečomu veľmi kritická či negatívne nastavená, napríklad k svojmu národu, **zamyslieť sa nad tým na pozadí kontrastu. Na bielom vynikne čierne a na čiernom biele.** Tým kontrastom môže byť hocičo podobné.

4. My sa totiž vo svojom živote môžeme z nejakého dôvodu nachádzať permanentne v ťaživej atmosfére, v ponurom prostredí... Ak to pretrváva dlhodobo, povedane obraznou rečou, môžeme sa začať „dusiť vo vlastnej šťave“. To nás potom zvádza k tomu, že celý svet (stačí i svoj národ, mesto, farnosť, ľudí...) začneme vnímať pod týmto ťaživým a ponurým zorným uhlom pohľadu, ako taktiež ťaživý a ponurý. Tak, aký je ten náš vnútorný svet, budeme vnímať vonkajší, bez toho, aby sme videli i dobro a boli schopní na neho poukázať a z neho sa tešiť. **Je potrebné „vyloviť sa z vlastnej šťavy“ a pozrieť sa na vec s odstupom, zhora. Hovorí sa tomu s nadhľadom alebo objektívne.**

Toľko poznámky.

Vráťme sa však k rozprave o našom slovenskom národe. Báseň Andreja Sládkoviča „*Nehaňte ľud môj!*“ je môjmu srdcu najbližšia od detstva. Viem ju takmer celú naspamäť. Verte či nie, zavše mi prichádza na myseľ a podvedome si z nej recitujem jednotlivé strofy, podľa toho, na ktorú si práve spomeniem.

Nie, nehaním ľud svoj. Prečo? **Vnímam, žijúc už takmer 4 roky v Čechách, mentalitu nášho slovenského národa kontrastne, na pozadí mentality národa českého.** Nikdy som si to na Slovensku tak neuvedomila. Nebol dôvod, nebola potreba a nebola ani možnosť dať si do

---

¹ Úvaha je reakciou na jeden článok o povahe nášho národa od istého kňaza, ktorý mi ho poslal, aby sme diskutovali.

pozadia iný národ a pozrieť sa na ten svoj takto: cez cudziu kultúru (v zmysle žiť v nej, nechať ju na seba pôsobiť a zisťovať, čo to so mnou robí).

Áno, česká mentalita je iná, aj keď sme boli roky spolu v jednom štáte. Česi viac túžia, ako túžime my, aby sme sa naspäť spojili do jedného štátu. Ten Benešov čechoslovakizmus je tu jednoducho živý. Je tu ich „**tatíček Masaryk**“, prvý československý prezident, ikona českého národa, ktorému vďačíme za vznik prvej republiky. My Slováci, naproti tomu, máme **rím.-katol. kňaza, otca Andreja Hlinku**, vedúcu osobnosť národného hnutia, jedného zo signatárov Martinskej deklarácie (Deklarácie slovenského národa), ktorou sa účastníci prihlásili k seba určovaciemu právu národov; ale tiež máme rovnako **rím.-katol. kňaza Dr. Jozefa Tisu**, prvého slovenského prezidenta, ktorého dejinný prínos pre náš národ bol (vplyvom komunistickej propagandy), dlho zaznávaný.

28. október, deň vzniku samostatného Československého štátu je v Čechách štátnym sviatkom, dňom pracovného pokoja, slávený s patričnou gráciou a nostalgiou za spoločným štátom. V kontraste k tomu Slováci si za svoj štátny sviatok, deň pracovného pokoja, zvolili **1. september, deň prijatia Ústavy SR** (r. 1992). Česká národná rada prijala Ústavu 16. decembra toho istého roku, no tento deň sa v Čechách nijako, ba vôbec neoslavuje a udalosť sa ani nejako zvlášť, ak vôbec, nepripomína.

Štátny sviatok, rovnako deň pracovného pokoja, ktorý je nášmu národu už ale úplne cudzí (pretože s 28. októbrom by sme sa ešte ako-tak stotožniť dokázali), je **6. júl, deň upálenia Jána Husa**. Ján Husa, v roku 1411 rím.-katol. Cirkvou exkomunikovaného ako kacíra, by slovenská katolícka duša nikdy nedokázala prijať do svojho „kresťanského a národného fondu“. Ján Hus sa Slovákom vždy spájal s kacírstvom (aj keď vieme, že sa pápež za to ospravedlnil). Je nám veľmi vzdialená predstava mať z neho národného hrdinu, ktorý si štátny sviatok, deň pracovného pokoja, jednoducho zaslúži. Česi s tým problém nemajú. Naproti tomu ešte donedávna mali **problém prijať Veľký piatok, deň utrpenia, umučenia a smrti Pána Ježiša, za deň pracovného pokoja**. Bol to bežný pracovný deň. Podobne, ako je dodnes bežným pracovným dňom **6. január**, v našej slovenskej kresťanskej tradícii (zvlášť pre Gréckokatolícku cirkev), významný deň Bohozjavenia, deň pracovného pokoja.

Áno, nám, Slovákom, je naša národná a kresťanská svojbytnosť (aj dejinná kapitola okolo 1. slovenského štátu) **cennejšia ako nedávny spoločný Československý štát**. My zase až toľko za spoločným štátom neplačeme ☺.

Vnímam aj rozdiely medzi povahami národov - Čechmi, nami Slovákami a Ukrajincami, ktorí tu, v mojom prostredí, žijú vo väčšom počte. Česká duša je **muzikálna** (hovorí sa: „*čo Čech, to muzikant*“ a je to pravda); je **komediálna a zabávačská** navonok, „*pořád mluvící o ničem*“. Prototypom takéhoto zabávača je napr. Bolek Polívka, české komédie typu *Vrchní, prchni!* alebo *Anděl Páně I., II.* „*Česi to prostě umí.*“ Je to v nich, akoby ich genofond, ich „charizma“. Pre mňa, a neviem, či môžem hovoriť za všetkých Slovákov, je ale tento humor cudzí, nič nehovoriaci. Príde mi plytký a bezduchý. Obohatí ma skôr ľudový humor typu Rysavá jalovica alebo Ander z Košíc ☺.

Česká duša, „*jezdící na hory, do slovenských Tater a na chalupy*“ a „*také po památčích*“, **pijúc pri tom národný mok pivo, ako ich obľúbený prvý český prezident Václav Havel**

(aký to povahový kontrast proti nášmu Michalovi Kováčovi!? A aký je ten súčasný povahový prezidentský kontrast!?) Nikdy nezabudnem na Veľký piatok spreď niekoľkých rokov. Bola som sa pred obedom poprechádzať po Vyšehrade. Posvätná pôstna „agonická“ nálada v mojej duši sa zrazila s českou realitou, s hlučnými turistami sediacimi vonku pri hospodách, jediacimi grilujúce mäso a párky a pijúcimi pivo, hlasno až pripito sa baviacimi. Našej slovenskej kultúre je toto cudzie. Myslím si, že spoločenský i náboženský tlak verejnosti by toto u nás na Veľký piatok (aspoň nie v takom rozmere) nedovolil a neakceptoval. Alebo: nedeľnú pokojnú duchovno-rodinnú atmosféru, akú som si priniesla z domu, mi každý jeden týždeň naruší upratovačka, ktorá umýva schody v našom paneláku (práve v nedeľu popoludní). Ani toto by sme si, myslím si, v našich panelákoch nezakceptovali, neboli ochotní na Slovensku tolerovať. Ten spoločenský náboženský tlak je tu jednoducho iný ako u nás. Tu totiž nie je žiadny. Každý má slobodu, robí si čo chce, verí si v čo chce, nikto nikomu sa „do kapusty nesará“. Ale je to dobre? **Nie je lepšie možno aj tvrdo útočiť na kresťanov - katolíkov ako je to napr. na Slovensku, ako sa už vôbec o vieru nezaujímať, ignorovať ju, skrátka nekonštituovať a nekonfrontovať si ňou verejno-spoločenský život? Teda, žiť ju naozaj iba v súkromí?** Čerešničkou na torte bolo a to si fakt nevymýšľam, keď sme v jednu letnú nedeľu po sv. omši vychádzali z kostola a na našej rím.-katol. fare, hneď oproti kostolu, robotníci v montérkach z vrchného poschodia fary zhadzovali do kontajnera haraburdy a tuho pracovali ako vo všedný pracovný deň. Na katolíckej fare v nedeľu! Prečo sa toto dopustilo? Lebo česká duša - zbavená posvätnej úcty k náboženstvu, robiaci si slobodne a v mene slobody čo chce, podľa svojho vôľového uváženia! Darmo sa poľský kňaz hneval. Nemal na to páku, aby svojim kresťanským postojom šiel proti českej nekresťanskej kultúre. Bol by i tak označený za „poľského fanatika“. To nepochopíte, kým tu mentalitu neokúsate v plnej nahote na vlastnej koži. Pohoršenie pre mňa bolo, no, skrátka, enormné.

Česká duša. Duša, ktorá **neobsedí doma v teple rodinného kruhu... Jezdí a jezdí a jezdí...**, až kým Česká republika čierne na bielom nenadobudne neútešné prvenstvo v nezvládnutí pandémie. Prečo asi? Kvôli otvoreným kostolom? Vôbec nie. Tie vo švíkoch určite nepraskajú. Kvôli neschopnosti podriaďiť sa autorite, akceptovať raz dané platné pravidlá, teda kvôli neposlušnosti, kvôli svojvôli, kvôli kľučkám v paragrafe, ktoré vyhl'adáva a nachádza a prispôsobuje si ich výklad na svoju šablónu, len aby dosiahla to, čo ona chce.

Je to duša dosť chladná, nie veľmi srdečná, nie veľmi (pro)rodinná (alebo málo rodinná), zameraná skôr na partnerov a partnerky, nie na manželov a manželky. Na psíkov na mačičky, tzv. domácich mazlíčkov, nie na deti. Duša dosť sebavedomá, nie celkom schopná sa podriaďiť, majúca skôr problém rešpektovať autority a pravidlá ako ich dodržiavať, skôr veliť ako poslúchať. To môže vysvetľovať, prečo v Čechách **vznikli cirkvi ako Československá husitská alebo Českobratská a darí sa im pomerne dobre. Lebo podriaďiť sa pápežovi alebo požiadavkám (i morálnym) Katolíckej cirkvi je kameňom úrazu, achillova päta, fakt problém. Nie, Český národ nebol nikdy rýdzo katolícky.**

Naša slovenská a aj ukrajinská či aj poľská duša je iná, aj keď sa to navonok až tak nezdá (lebo Česi a Slováci mali k sebe historicky a dejinne vždy najbližšie). Nie však mentálne. **Tieto tri vymenované národy sú si mentálne bližšie. Totižto sú to, myslením, typicky východné**

národy. A východná duša je iná ako západná. Je teplejšia, úprimnejšia, srdečnejšia (od srdca), skromnejšia (či nenáročná?), vytvárajúca teplo domova, starajúca sa o deti a rodinu, veriaca (až zbožná). Viac schopná poslúchnuť, prijať a podriať sa autorite bez väčšieho reptania. Tiež je to duša viac zakorenená, založená na **silnej tradícii**, rodinnej a náboženskej s istou dávkou trpiteľstva, ale podotýkam, v pozitívnom slova zmysle (vieme prinášať obety, nieť kríž). Zatiaľ čo Česi sa krížu snažia akoby vyhýbať, „*raději se baví*“ a „*mají šou*“. Kríž prebívajú už spomínanou plytkou zábavou, konzumom. **Im je naša Sedembolestná Panna Mária cudzia.** Tu u nás na Trutnovsku majú viete akú Pannu Máriu? **Sedemradostnú ☺.** Tu, hneď vedľa nášho mesta, je krásne pútnické miesto k tejto Sedemradostnej Panne Márii. Táto perlička akoby presne odzrkadľovala českú mentalitu. **Že ten národ je oveľa pozitívnejšie nastavený, ako ten náš. Nie je tak trpiteľsky, tak mučenícky, tak samol'utujúco sa nastavený, tak uzatvorený do seba.**

Tak to vidím, tak to cítim, tak to vnímam, takú mám skúsenosť. Ja však v takejto českej mentalite zvládam plávam, ba dokonca rada sa s ňou konfrontujem. Ale necítim sa v nej úplne dobre, ako ryba vo vode. Úprimný nefalšovaný čistý cit, srdečná ľudskosť a hrejivé teplo človeka, nefalošnosť a duchovná hĺbka, mi tu veľmi chýba.

To pozitívne a krásne, čo Český národ v sebe má, by mohol byť predmetom iného článku. Teraz mi išlo len o jedno - na jeho pozadí, na kontraste pozrieť sa a nechať vyniknúť ten náš, Slovenský.

Ivana Krajčíková

Záver:

1. K môjmu slovenskému národu by som nebola taká kritická, ako sa píše v úvode spomínaných internetových diskusiách. Máme bohatstvo..., máme čo ponúknuť Európe, chladnému strojenému Západu, americkým „*happy úsmevom*“. Kto by dlhšie žil v hociktovej západnej kultúre, myslím, otvorili by sa mu oči smerom k nášmu Slovensku a kritiku by vymenil za VĎAČNOSŤ.

2. „*Slovenský človek pred storočím mohol byť často chudobný ako kostolná myš, uchovával si však svoje najväčšie bohatstvo: pevnú kresťanskú vieru a z nej vyplývajúci zmysel pre prirodzené hodnoty, zdravý sedliacky rozum, lásku k svojej zemi a rodine. Mal tvrdé, upracované ruky, ale mäkké a teplé srdce a prirodzený cit pre pravdu a spravodlivosť.*“ (prof. Emília Hrabovec, Slobodný a sebedomý národ nikdy nezabúda, prednáška).

Toto nám, Slovákom, sa uprieť nedá. To je našim bohatstvom. To nám, verím, ešte vždy ostalo, aj keď už aj my sme poznačení postkomunistickou, kapitalistickou, konzumnou, plytkou či liberálnou dobou..., čomu sa zase vyhnúť a ubrániť vlastne ani celkom nedá.